

2. Vývojové linie sociálního učení církve

1. fáze (1891 – 1950)

- Raná sociální nauka.
- Zahájeno vydáním **první sociální encykliky** Rerum novarum Lvem XIII. roku 1891.
- Učitelská autorita církve hledala **správné uspořádání společnosti**.
- Důležitými pojmy tohoto období byly:
 - soukromé vlastnictví, spravedlivá mzda, stávka, odborová činnost, socialismus, totalitní režimy (nacismus, fašismus, komunismus)
 - proudy: romantismus, novotomismus, realismus

Klíčové dokumenty

- *Rerum novarum* Lva XIII. z 15.5.1891 – O dělnické otázce
 - odmítá **socialismus**, třídy se potřebují, hájí **soukr. vlastnictví**
- *Quadragesimo Anno* Pia XI. 15.5.1931 – O uspořádání společnosti
 - **subsidiarita**, kapitalismus, **korporativismus**, **odmítá stávkou**

Tři antitotalitní encykliky Pia XI.

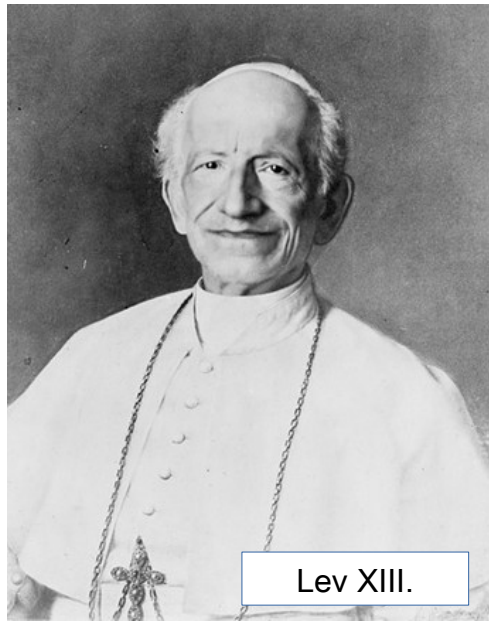
- *Non abbiamo bisogno* z 22. 6. 1931 – proti italskému fašismu B. Mussoliniho ve věci Katolické akce
- *Mit brennender Sorge* z 10.3.1937 – proti rasismu v kontextu Třetí říše, o situaci katolické církve v Německé říši
- *Divini redemptoris* z 19.3. 1937 – O bezbožeckém/ateistickém komunismu

Adolf Kolping

- německý kněz
- staral se o dělnickou mládež
- sociální podpora, ubytování, vzdělání, zábava

Emanuel Kettler

- biskup a poslanec
- přechod od charity ke křesťanskému modelu sociální politiky
- zákaz zaměstnávání dětí v továrnách, omezení jejich pracovní doby
- uzavření pracovišť zdraví škodlivých, nedělní klid, regulace pracovní doby, zákonné pojištění

Lev XIII.

Rerum novarum (O nových věcech, 1891)

- Napsána po setkání Lva XIII. s císařem Vilémem II.
- Odmítá **socialismus**.
 - „**4.** ... *Socialisté tedy tím, že chtějí jmění jednotlivců převést na společnost, zhoršují postavení všech dělníků, protože tím, že je zbavují možnosti ukládat mzdu, olupují je o naději a možnost, že by si mohli rozmnožit rodinný majetek a zlepšit své postavení.*“
 - „**11.** ... *Když tedy socialisté pomíjejí péči rodičů a zavádějí péči státní, jednají proti přirozené spravedlnosti a rozvracejí pevné rodinné svazky.*“

- Vztah **práce a kapitálu**.

- „**15.** ... *je však největším zlem předstírání, že obě třídy jsou k sobě navzájem nutně v nepřátelském poměru. ... jako v těle tvoří různé údy shodu ... příroda zařídila, aby ty dvě třídy žily spolu ve svornosti a aby mezi nimi panovala vyrovnanost a rovnováha.*“

- Hájí **soukromé vlastnictví**.

- „**19.** *Je dovoleno, praví sv. Tomáš, aby člověk měl soukromý majetek. A je to také nezbytné pro lidský život.*“

Quadragesimo anno (1931)

- Zavádí zásadu **subsidiarity**.
 - „**Předmluva:** Poprvé je v této encyklice definován pojem subsidiarity: stát a společnost musí občanům a malým společenstvím poskytovat podporu a pomoc, ale ponechat jim svobodu. Stát se nemá vměšovat do záležitostí rodinného života, do práva rodičů na výchovu dětí, do politiky, do záležitostí církví.“
- Varuje před **diktaturou trhu**.
 - „**105.** ... se v současné době nejen bohatství, ale i úžasná moc a despotická hospodářská diktatura soustřeďuje v rukou několika málo lidí...“
- Hlásí se ke konceptu **korporativismu** – hierarchické uspořádání společnosti.
 - „**93.** Ze zástupců obojí odborové organizace (totiž dělníků a zaměstnavatelů) téhož stavu nebo povolání se tvoří kolegia neboli korporace; ty pak jako skutečné a v plném slova smyslu státní orgány a státní instituce řídí odbory a v záležitostech týkajících se společných zájmů mezi nimi vytvářejí soulad.“
- Odmítá možnost **stávk**y.
 - „**94.** Stávky jsou zakázány; nemohou-li se sporné strany dohodnout, rozhodne úřad.“

2. fáze (1950 – 1971)

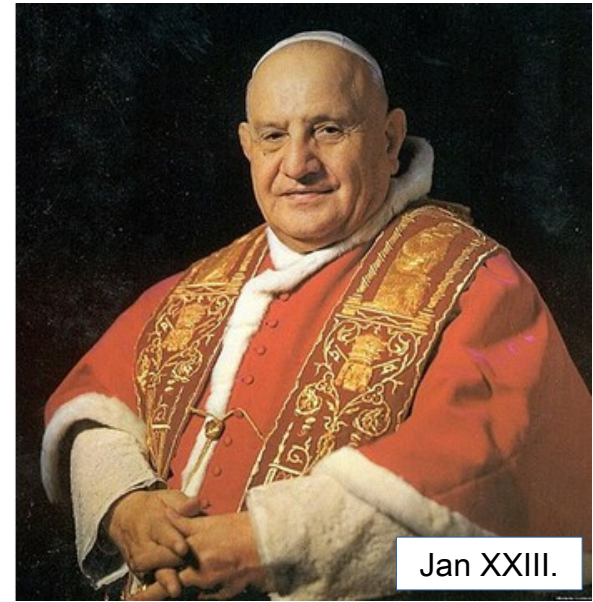
- Od poválečné rekonstrukce do konce pontifikátu Pavla VI.
- Vyzdvihla hodnoty **svobody svědomí** (GS 27) a **důstojnosti lidské osoby** (personalistický obrat).
- Příklonem k **dialogu se světem** a konkrétním problémům.
- Příklon k **Písmu a patristice** jako k živým pramenům tradice církve
- **prostor laikům** v životě církve a liturgii
- přijetí konceptu **lidských práv**, rozvinutí **ekumenismu** a **mezináb. dialogu**

Klíčové dokumenty

- *Mater et Magistra* Jana XXIII. z 15. 5. 1961 – O nejnovějším vývoji života společnosti a o jeho utváření ve světle křesťanského učení
- *Pacem in terris* Jana XXIII. z 11. 4. 1963 – O míru mezi všemi národy v **pravdě, lásce, spravedlnosti a svobodě**
 - přijetí lidských práv
- *Gaudium et spes* z 4. 12. 1963 – O církvi v dnešním světě
- *Dignitatis humanae* ze 7. 12. 1965 – O náboženské svobodě – velký podíl Karola Wojtyly.
- *Populorum progressio* Pavla VI. z 26. 3. 1967 – O rozvoji národů
- *Octogesima adveniens* Pavla VI. z 14. 5. 1971 – problémy městského života (izolace, anonymita, vzpoura mládeže, generační propast, erotismus)

Pacem in terris (Mír na zemi, 1963)

- Schvaluje **demokratické** zřízení.
 - „**52.** Z toho, že autorita pochází od Boha, nelze však naprosto vyvozovat, že lidem nepřísluší možnost volit ty, kteří mají stát v čele státu ...“
- Hájí **lidská práva**.
 - „**60.** V dnešní době se soudí, že obecné blaho záleží především v tom, aby se zachovávala lidská práva a povinnosti. ...“
- Vyzývá k **zastavení závodů ve zbrojení**.
 - „**112.** Proto spravedlnost, moudrost a smysl pro lidskou důstojnost naléhavě žádají, aby horečné závody ve zbrojení byly zastaveny...“

Jan XXIII.

3. fáze (1978 – 2013)

- Pontifikáty Jana Pavla II. a Benedikta XVI.
- Důraz na ochranu života od početí po přirozenou smrt.
- Jan Pavel II.
 - Koncepce práce jako aktu lidské osoby.
 - Pojem *hřích struktur*.
 - Boj s komunismem.
 - Kritická rehabilitace demokracie a tržního hospodářství.
 - Ucelené shrnutí SNC – Kompendium sociální nauky církve (2004).
- Benedikt XVI.
 - Důraz na uchopení víry rozumem a přirozenoprávní tradici.

Klíčové dokumenty

- Jan Pavel II.
 - *Laborem exercens* (Vykonávající práci) z 14. 9. 1981 – O lidské práci (v ČSSR zakázáno)
 - práce pro osobu ne naopak
 - objektivní a subjektivní rozměr práce (subjektivní má přednost)
 - *Sollicitudo rei socialis* z 30. 12. 1987 – O starosti církve o sociální otázky
 - pojem *integrální rozvoj*, kritika hromadění majetku místo rozvoje, varuje před konzumismem
 - překážky lidského rozvoje (mravní, politické, hospodářské)
 - *Centesimus annus* z 1. 5. 1991
 - reakce na pád železné opony, hájí soukr. vlast. a trh, kritizuje přeceňování hospodářství
- Benedikt XVI.
 - *Deus caritas est* z 25. 12. 2005 – Bůh je láska
 - téma křesťanské lásky (ani eros ani filia ale agape)
 - *Spe salvi* z 30. 11. 2007 – O křesťanské naději
 - *Caritas in veritate* 2009 – Láska k pravdě (logika daru)
 - přechodová encyklika, dar nelze nahradit obchodem

Jan Pavel II.

Laborem exercens (O lidské práci, 1981)

- Práce je **povolání člověka** Bohem.
 - „**Úvod:** ... Člověk je stvořen podle Božího obrazu a Bohu podobný uprostřed viditelného vesmíru. Je ustanoven, aby si podmanil zemi, a tím je od samého počátku povolán k práci.“
- Připouští **stávk**u.
 - „**20.** Tuto metodu pokládá katolická sociální nauka za oprávněnou za příslušných podmínek a ve správných mezích.“

Centisimus annus (100. výročí R. n., 1991)

- Výslovné přijetí **demokracie** (č. 46)
- Opakuje právo na **soukromé vlastnictví**.
 - „**6.** ... Jde především o platnost práva na vlastnictví věcí, které jsou nezbytné pro osobní rozvoj a pro rozvoj vlastní rodiny“
- Hájí **lidská práva**.
 - „**47.** ... 1) na život od matčina lůna, 2) žít v úplné rodině 3) hledat pravdu 4) pracovat 5) plodit a vychovávat děti.“

Caritas in veritate (Láska v pravdě, 2009)

- **Dar** patří k životu.

- „**34.** *Láska v pravdě staví člověka před úchvatnou zkušenost daru. Dobročinnost je přítomná v jeho životě v mnoha formách, často nepoznaných, v důsledku životní vize, zaměřené pouze na produkci a užitek. Lidská bytost je utvořena jako dar, jenž vyjadřuje a uskutečňuje její transcendentní dimenzi. Moderní člověk je někdy mylně přesvědčen, že je jediným autorem sebe sama, života svého i života společnosti.*“

- Téma – **logika daru.**

- „**36.** ... *v tržních vztazích mohou a mají mít své místo v normální ekonomické činnosti také princip dobročinnosti a logika daru jakožto výraz bratrství ...*“

- Technika, č. 69:

- **Potvrzuje nadvládu** ducha nad hmotou, **osvobozuje** od poroby věcí, člověk uskutečňuje lidství

4. fáze (2013 ...)

- Pontifikát papeže Františka
- Důraz na autenticitu, neformálnost, vnitřní svobodu, realistickou konkrétnost, skromnost a radost

Klíčové dokumenty

- *Evangelii gaudium* z 24. 11. 2013 – O hlásání evangelia v současném světě
- *Laudato si'* z 24. 5. 2015 – O péči o společný domov
- *Amoris laetitia* z 8. 4. 2016 – O lásce v rodině

Laudato sii (Bud' veleben, 2015)

- „*12: Svatý František věrný Písmu nás též vybízí, abychom v přírodě rozpoznali nádhernou knihu, v níž k nám promlouvá Bůh a sděluje nám něco ze své krásy a dobroty*“
- Ekologie prostředí
- Ekologie kultury
- Ekologie všedního života

- princip obecného dobra
 - „*159. Rozumí se jím „souhrn podmínek společenského života, které jak skupinám, tak jednotlivým členům dovolují úplnější a snazší dosažení vlastní dokonalosti*“.“
- mezigenerační spravedlnost
 - „*159. ... Už není možné mluvit o udržitelném rozvoji bez mezigenerační solidarity*“.